

Het Bijbelse scheppingsverhaal

Rudolf Steiner / Werken en voordrachten
onder redactie van
Frans van Bussel, Michel Gastkemper
en Roel Munniks

Rudolf Steiner

Het Bijbelse scheppingsverhaal

Vertaald door

Tineke Croese

Met een nawoord van

Feike Weeda

Vrij Geestesleven / Zeist

De tekst van dit boek berust op verslagen van voordrachten die niet door Rudolf Steiner zijn nagezien.

De vertaling is gebaseerd op de uitgave:
Die Geheimnisse der biblischen Schöpfungsgeschichte
Rudolf Steiner Gesamtausgabe nr. 122
6e druk, Rudolf Steiner Verlag, Dornach 1984

Rudolf Steiner / Werken en voordrachten
© 2016 Stichting Rudolf Steiner Vertalingen

Typografie Françoise Berserik
Opmaak Henk Pel
Omslagillustratie Sonia van der Klift, olieverf, 30 x 40 cm (fragment)

ISBN 978 90 6038 574 6 / NUR 720

Vrij Geestesleven is een imprint van Uitgeverij Christofoor, Zeist

Bij deze uitgave

De voordrachten over de ‘geheimen van het Bijbelse scheppingsverhaal’, zoals Rudolf Steiner ze destijds in 1910 betitelde, vormen in zekere zin het sluitstuk van een intensieve onderzoeksperiode. Het grote thema van de kosmische evolutie had Steiner vanaf 1904 steeds opnieuw opgepakt en verder uitgediept in talrijke voordrachten en artikelen. Hij ontwierp het beeld van een evolutie die haar oorsprong heeft in een goddelijk-geestelijke wereld, maar op aarde wel degelijk ook de ontwikkelingsstappen volgt die Darwin c.s. hadden gevonden – een *evoluerende schepping*. Ten slotte werkte Steiner het thema schriftelijk uit in zijn hoofdwerk *De wetenschap van de geheimen der ziel*, dat begin 1910 verscheen en waarvan ruim een derde deel gewijd is aan ‘De kosmische ontwikkeling en de mens’. Men kon de indruk hebben dat het evolutiebeeld van de antroposofie hiermee ruimschoots voldoende getekend was.

Toch volgt in augustus 1910 nog een grote voordrachtscyclus over de schepping van aarde en mensheid, en wel uit het perspectief van het Bijbelboek Genesis. Wat Steiners directe aanleiding was om Genesis te thematiseren is niet bekend – en misschien was zo’n aanleiding er ook niet. Steiner had in de jaren daarvoor al enkele malen over oude mythen van de mensheid gesproken, Perzische, Griekse, Noordse, en zelfs het verhaal van Genesis al aangestipt. Maar om een uitvoerige en diepgravende bespreking van het Bijbelse scheppingsverhaal kon hij eigenlijk niet heen – de redenen daarvoor klinken door in de voordrachten: de status van dit document in de christelijke traditie, het indrukwekkende karakter van de tekst én het totale onbegrip waarmee het hedendaagse denken, ook het theologische, tegenover deze tekst staat.

Zo ontstond Steiners laatste grote cyclus over de evolutie van de mensheid – als we de korte cyclus *Uit de schoot der goden* van een jaar later buiten beschouwing laten, die praktisch alleen over de innerlijke zijde van de evolutie gaat – in een soort wisselwerking met

het Bijbelse scheppingsverhaal. We lezen hoe Steiner bij de woorden van Genesis de beelden zoekt die de helderziende onderzoeker waarneemt van de vroegste tijden, om dan weer uitgaande van de beelden de woorden van Genesis te toetsen.

Het resultaat is een gedetailleerde, stapsgewijze beschrijving van het scheppings- annex evolutieproces: vanaf de concipiërende gedachten van de scheppende wezens, de Elohiem, door alle stadia van materiële én geestelijke differentiatie heen, tot ten slotte de mens ontstaat. Ook het ontstaan van de zogenaamde 'ethersoorten' licht, klank en leven wordt uitvoerig besproken. Genesis lijkt Rudolf Steiner te stimuleren om nog concreter dan hij eerder had gedaan de weg van geest naar stof uit te tekenen.

Die uitvoerigheid heeft ook haar prijs: op een zeker moment is de tijd om en kan Steiner over het paradijs, de verleiding door de slang en de val van de mensheid uit het paradijs slechts enkele aanduidingen geven. Maar met deze cyclus is het Genesis-verhaal toch in een nieuw en indrukwekkend licht gesteld.

In het nawoord schetst Feike Weeda welke indruk deze voordrachten op hem als theoloog, als kenner van de Joodse taal en cultuur en als mens maken.

De redactie

Inhoud

Het Bijbelse scheppingsverhaal

Eerste voordracht

München, 17 augustus 1910 – 13

De beginwoorden van de Bijbel: *B'resjiet bara elohiem et hasjamajiem w'et ha'arets* (In het begin schiepen de goden hemel en aarde). De scheppende kracht van de Hebreeuwse taal. De vorige planetaire stadia van de aarde. Het ontstaan van de aarde en de mensheid in de beginwoorden van Genesis. Het 'productieve denken' van de Elohiem.

Tweede voordracht

18 augustus 1910 – 27

Het voorstellingskarakter van *hasjamajiem* (hemel), het begeerte- of wilskarakter van *ha'arets* (aarde). De toestand *tohoe wabohoe* (woest en leeg). De 'broedende' geest van de Elohiem. De hogere elementen ofwel de ether-soorten. De scheiding van zon en aarde: het uittreden van *hasjamajiem*, van wat geestelijk lichtend, klinkend en woordvormend is, uit *ha'arets*, uit de elementen warmte, lucht, water en aarde. Het scheppen van structuur in *ha'arets* vanuit de stralende krachten van *hasjamajiem*. Het sprekende licht openbaart de macrokosmische mens.

Derde voordracht

19 augustus 1910 – 44

De voorafgaande planetaire stadia van de aarde en hun weerspiegeling in de zes scheppingsdagen. De scheiding van de elementen lucht en water als 'krachtrichtingen' in *tohoe wabohoe*. De afzondering van het vaste uit het waterige en het ontspruiten van de groepszielen van de plantenwereld. De beginnende werking van zon, maan en sterren. Het scheppen van het dierlijke in lucht en water. De eigenlijke aardse ontwikkeling begint pas op de zesde scheppingsdag. Het ontstaan van de hogere dierenwereld. De conceptie van de mens als beeld van de Elohiem gezamenlijk.

Vierde voordracht

20 augustus 1910 – 60

Het ontstaan in de grote evolutie van de hogere elementen lichtether, klankether en levensether, tegenover de verdichtingstoestanden lucht, water en aarde. De weerspiegeling van deze evolutie tijdens de eerste drie scheppingsdagen. De Elohiem in de rangorde van de hiërarchieën. De ‘dagen’ van Genesis. Eon en *jom*. De Archai of Tijdgeesten als dienaren van de Elohiem. De ‘eerste dag’: begin van de activiteit van de eerste Tijdgeest.

Vijfde voordracht

21 augustus 1910 – 75

Licht en duister als twee polaire entiteiten. Duisternis en materie. Voortschrijdende en achterblijvende wezens. In de duisternis werken achtergebleven Archai. Waken en slapen als afbrekende en opbouwende processen en het verband met de lichtwezens (*jom*) en de duisterniswezens (*laj’lah*). De werkzaamheid van de aartsengelen als ‘tekens’ aan de hemel en het ontstaan van dierlijk leven.

Zesde voordracht

22 augustus 1910 – 90

Door de maya (illusie) heen openbaren zich geestelijke wezens. De manifestatie van hiërarchische activiteit op aarde: Geesten van de Wil of Tronen in het aardachtige; Geesten van de Wijsheid of Kyriotètes in het waterige; Geesten van de Beweging of Dynameis in het luchtachtige; Geesten van de Vorm of Elohiem in het warmteachtige. In de sfeer rond de aarde: Cherubijnen en Serafijnen. Jahweh-Elohiem, de hogere eenheid van de Elohiem, en de schepping van de mens.

Zevende voordracht

23 augustus 1910 – 108

De compositie van de eerste en tweede scheppingsdag. De werkzaamheid van de elementaire toestand aan de organen van de mens. Het beeldbewustzijn op de oude maan in samenhang met de ontwikkeling van de zintuigorganen; geen onderscheid tussen wat innerlijk en wat uiterlijk is. Vergelijking met het helderziende bewustzijn. De scheiding van zon en aarde als voorwaarde voor het objectbewustzijn. Aanduidingen van het bewustzijn van de Elohiem bij de eerste en de tweede scheppingsdag.

Achtste voordracht

24 augustus 1910 – 123

De mens als eerstgeborene in de evolutie van de aarde. De ontwikkeling van de ziele-geestelijke mens tot de vaste aardse mens in Genesis. De aanleg van gewaarwordingsziel, verstands-gemoedsziel en bewustzijnsziel op de eerste drie scheppingsdagen. De bekleding met astraal en etherisch lichaam op de vierde en de vijfde scheppingsdag. De vorming van de fysieke mens als warmtewezen op de zesde scheppingsdag. De evolutie van de Elohiem zelf. Het inblazen van de levende adem door Jahweh-Elohiem pas na de zeven scheppingsdagen. De verdichting van de mens door de luciferische invloed. Zijn neerzinken uit het paradijs, de sfeer van de Cherubijnen en Serafijnen.

Negende voordracht

25 augustus 1910 – 140

De aarde na haar afscheiding van de zon. Te sterke vergroving van de omstandigheden door de maankrachten in de aarde. De uittocht van menselijke zielegeesten naar andere planeten. Alleen de sterkste zielegeesten kunnen zich nog op aarde belichamen. Het hoofdpaar Adam en Eva. De uittreding van de maan uit de aarde door toedoen van Jahweh-Elohiem. De geleidelijke terugkeer van de weggetrokken mensenzielen. De voortgaande verdichting van al het aardse tot in Atlantische tijden. De weerspiegeling van al deze processen in Genesis. Het maanelement in aarde en mens. Het inprenten van maan-aardestof in het lichaam van de mens door Jahweh-Elohiem.

Tiende voordracht

26 augustus 1910 – 155

De schepping van de mannelijk-vrouwelijke mens op de zesde scheppingsdag. De inprenting van de ik-natuur door Jahweh-Elohiem na de zevende dag. De differentiëring van de menselijke lichamelijke natuur: fysiek dichter – etherisch ijler. Het ‘rusten’ van de Elohiem op de zevende scheppingsdag. De verhouding van de afzonderlijke Elohiem tot Jahweh-Elohiem. Een onbegrepen Bijbelpassage (Gen. 2:4,5). De echte en de gefantaseerde evolutieleer. De mens daalt als laatste uit het geestelijke af in het fysieke. Over de moeizame weg om Genesis te verklaren en verantwoord te vertalen. Genesis en onze opdracht als mens.

Nawoord en aantekeningen

Nawoord (Feike Weeda) – 175

Aantekeningen bij *Het Bijbelse scheppingsverhaal* – 201

Aantekeningen bij het nawoord – 215

Het eerste deel van Genesis – 217

Aanvullende literatuur – 221

Levensoverzicht – 223

Rudolf Steiner / Werken en voordrachten – 227

Het Bijbelse scheppingsverhaal

Eerste voordracht

München, 17 augustus 1910

Als iemand uitgaat van de geesteswetenschap en iets heeft opgenomen van wat er vanuit de antroposofie^o gezegd kan worden over de ontwikkeling van de wereld, en als hij dan in staat is door te dringen tot de machtige woorden waarmee de Bijbel begint, dan zou er voor hem een volkomen nieuwe geestelijke wereld moeten opengaan. Vermoedelijk is bij geen enkel geschrift uit de geschiedenis van de mensheid de mogelijkheid om de ware betekenis ervan uit het oog te verliezen zo groot als bij dit geschrift, dat we gewoonlijk Genesis noemen, de beschrijving van de schepping in zes of zeven dagen.

Wanneer iemand in onze tijd in een willekeurige gangbare taal woorden in zijn ziel wakker roept als bijvoorbeeld in onze taal de woorden: 'In het begin schiepen de goden hemel en aarde,'^o dan is wat in deze woorden besloten ligt nauwelijks meer dan een zwakke afspiegeling, nauwelijks meer dan een schaduw te noemen van wat levend aanwezig was in de ziel van hen die in de Hebreeuwse oudheid de beginwoorden van de Bijbel op zich lieten inwerken. Want bij dit document komt het er werkelijk maar heel weinig op aan of we in staat zijn de oude woorden door moderne te vervangen. Het komt er veel meer op aan dat onze voorbereiding door de antroposofie ons de mogelijkheid verschaft om tenminste iets van de stemming na te voelen die in het hart en de ziel van een oude Hebreeuwse leerling^o leefde, wanneer hij in zichzelf de woorden tot leven wekte: *B'resjiet bara elohiem et hasjamajiem w'et ha'arets.*^o

Een hele wereld rees op in de ogenblikken waarop zulke woorden door zijn ziel beefden. Wat voor een wereld? Waar kunnen we de innerlijke wereld die in de ziel van een dergelijke leerling leefde

^o Dit teken verwijst naar de aantekeningen op blz. 201 e.v.

mee vergelijken? We kunnen die alleen vergelijken met wat zich kan afspelen in de ziel van een mens aan wie de beelden beschreven worden die de helderziende beleeft wanneer hij met zijn blik in de geestelijke wereld doordringt.

Wat wordt ons tenslotte beschreven in wat we de geesteswetenschappelijke leer noemen? We weten dat de bronnen van deze leer gelegen zijn in de helderziende waarneming, in de levende beelden die de helderziende ontvangt wanneer hij zich in zijn hele perceptie losmaakt van de condities van de zintuiglijke waarneming en het aan het fysieke lichaam gebonden verstand, wanneer hij met geestelijke organen de geestelijke wereld waarneemt. Wat hij daar waarneemt kan hij, als hij het in een taal van de fysieke wereld wil overbrengen, uitsluitend in beelden uitdrukken. Maar wel in beelden die, als deze helderziende beschrijver daar tenminste enige vaardigheid in heeft, een voorstelling kunnen oproepen die overeenkomt met wat hijzelf in de geestelijke wereld waarneemt. Dan komt uiteraard iets tot stand wat niet verwisseld mag worden met een beschrijving van zaken of gebeurtenissen uit de fysieke, materiële wereld, er komt iets tot stand waarbij we ons voortdurend bewust moeten zijn dat we met een heel andere wereld te maken hebben, met een wereld die wel aan de materiële ten grondslag ligt, maar die in feite op geen enkele manier overeenkomt met de voorstellingen, indrukken en waarnemingen uit de gewone wereld.

Als we ons de oorsprong van onze materiële wereld met inbegrip van de mens voor ogen willen stellen, dan kunnen we onze voorstellingen niet beperken tot de materiële wereld. De wetenschappen die terug willen gaan tot de oorsprong, maar daarbij niets anders meebrengen dan voorstellingen die ontleend zijn aan de materiële wereld, zijn geen van alle in staat de oorsprong van het materiële bestaan te bereiken. Het materiële bestaan wortelt immers in een bovenzinnelijk bestaan, en we kunnen historisch of voor mijn part geologisch wel heel lang en heel ver teruggaan, maar als we willen doordringen tot de oorsprong, dan moeten we ons ervan bewust zijn dat we vanaf een bepaald punt in het zeer verre verleden het gebied van de waarneembare materie moeten

verlaten en ons verder een weg moeten banen naar gebieden die alleen bovenzinnelijk te vatten zijn.

Datgene wat Genesis wordt genoemd, begint niet met de weergave van iets materieels, niet met een voorstelling van iets wat we met onze ogen in de uiterlijke, fysieke wereld zouden kunnen zien. En we zullen ons er in de loop van deze voordrachten voldoende van overtuigen hoe onjuist het zou zijn, als we de woorden van de eerste passages van Genesis zouden betrekken op zaken of gebeurtenissen die we met uiterlijke ogen kunnen zien, die we kunnen beleven als we met uiterlijke zintuigen de wereld verkennen. Zolang we daarom met de woorden 'hemel en aarde' nog maar iets verbinden wat een restant van het zintuiglijk zichtbare bevat, zijn we nog niet op het punt gekomen waar de eerste passages van Genesis naar verwijzen. Er is in deze tijd nauwelijks een andere mogelijkheid om licht te werpen op de wereld waar in Genesis op gewezen wordt, dan met behulp van de geesteswetenschap. Maar door deze geesteswetenschap hebben we in zekere zin ook een mogelijkheid om wat we zouden kunnen noemen het mysterie van de oerwoorden waarmee de Bijbel begint, te benaderen en iets na te voelen van wat in deze oerwoorden besloten ligt.

Waaruit bestaat dan eigenlijk het bijzonder kenmerkende van deze oerwoorden? Als ik me eerst abstract mag uitdrukken, dan moet ik zeggen: het bestaat hieruit dat ze in de Hebreeuwse taal geschreven zijn, in een taal die heel anders op de ziel inwerkt dan een willekeurige moderne taal dat kan doen. Ook al heeft deze taal waarin wij de eerste delen van de Bijbel nu voor ons hebben, deze werking tegenwoordig niet meer, ooit heeft die zo gewerkt dat wanneer een letter daarvan in de ziel opklonk, er in die ziel een beeld gewekt werd. In de ziel van degene die de woorden met volle aandacht op zich liet inwerken, rezen in een bepaalde harmonie, zelfs in een organische samenhang beelden op die te vergelijken zijn met wat de helderziende vandaag de dag nog waar kan nemen wanneer hij zich van de materiële naar de bovenzinnelijke werkelijkheid begeeft. Ik zou willen zeggen: de Hebreeuwse taal, of beter gezegd de taal van de eerste passages van de Bijbel, vormde een soort middel om in de ziel beeldende voorstellingen wakker te roe-

pen die heel dicht bij de beelden kwamen die de helderziende geschonken worden, wanneer hij in staat is vrij van zijn lichaam in de bovenzinnelijke delen van het bestaan waar te nemen.

Willen we van deze machtige oerwoorden van de mensheid een enigszins levend beeld krijgen, dan zal het noodzakelijk zijn dat we afzien van alles wat een moderne taal zo schimmig, zo bloedeloos maakt in haar werkingen op de ziel, en dat we ons een begrip verschaffen van het geweldig vitale, wakker schuddende en schepende dat een reeks klanken in deze oude taal kon hebben. En daarom is het enorm belangrijk dat wij in de loop van deze voordrachten ook proberen ons die beelden enigszins voor te stellen die in zo'n vroegere Hebreeuwse leerling opdoken, wanneer een bepaalde klank scheppend in zijn ziel werkzaam was en daarin een beeld liet verschijnen. U ziet hieraan dat er een heel andere weg nodig is om in dit historische geschrift door te dringen dan alle wegen die tegenwoordig worden gekozen om zulke oude geschriften te begrijpen.

Hiermee heb ik enkele gezichtspunten aangegeven waardoor we ons zullen laten leiden. We zullen slechts langzaam en geleidelijk kunnen doordringen tot wat ons een levende voorstelling kan geven van wat in een oude Hebreeuwse wijze leefde, wanneer hij die buitengewoon machtige woorden op zich liet inwerken die wij als woorden tenminste nog kennen. Wat ons van nu af te doen staat, is dus zo min mogelijk bij iets bekends aan te sluiten en ons zo veel mogelijk los te maken van alles wat we ons tot nu toe hebben voorgesteld wanneer we spraken over hemel en aarde, over goden, over scheppen en formeren, en over een begin van de wereld. En hoe meer we ons kunnen losmaken van wat we tot nu toe bij zulke woorden gevoeld hebben, des te beter zullen we kunnen doordringen in de geest van een geschrift dat is voortgekomen uit een heel andere zielsconstellatie dan wij in onze tijd kennen.

Maar voor alles moeten we het erover eens worden waar we eigenlijk in geesteswetenschappelijke zin over spreken, wanneer we het over de inleidende woorden van de Bijbel hebben. U weet immers dat we vanuit de mogelijkheden van het huidige helder-

ziende onderzoek de gang, de ontwikkeling van de aarde en van het menselijk bestaan in zekere zin kunnen beschrijven. In mijn boek *De wetenschap van de geheimen der ziel* heb ik geprobeerd om, op basis van de drie ontwikkelingsfasen die aan de aarde voorafgingen, van Saturnus, zon en maan,^o stap voor stap het aardse bestaan, de aarde als het schouwtoneel, als het planetaire schouwtoneel van de mens te beschrijven. En wat ik daar heb beschreven, staat u vast wel voor de geest, al is het maar in grote lijnen. Nu is de vraag: welke plaats geven we wat hier in het machtige *b'resjiet* op ons afkomt? Welke plaats moeten we dat geven in onze geesteswetenschappelijke beschrijving, waar hoort dat thuis?

Laten we vanuit een bepaald gezichtspunt eens nagaan hoe we ons de Saturnus-, zonne- en maantoestand voor ogen kunnen stellen. Als we kort op de vroegere Saturnus terugblikken, dan hebben we het beeld voor ons van een kosmisch lichaam dat nog niets heeft van wat we gewend zijn de stoffelijke werkelijkheid om ons heen te noemen. Het is een kosmisch lichaam dat van alles wat er in onze omgeving is eigenlijk alleen het element warmte bezit. Warmte of vuur, innerlijk werkzame warmte, nog niets van lucht, niets van water, niets van vaste aarde is er op de oude Saturnus te vinden, zodat hij op het punt waar hij het dichtst is, levende, bewegende warmte is.

En we weten dat deze toestand zich dan verder ontwikkelt tot de zogeheten zonnetoestand. Dan voegt zich iets als een lucht- of gasvormig element bij de bewegende, levende warmte, en we hebben een goed beeld van de planetaire toestand van de zon, tenminste als het om zijn elementaire toestand gaat, wanneer we ons die voorstellen als een door elkaar heen werken en pulseren van gasachtige, luchtvormige elementen en warmte-elementen.

We moeten dan als derde toestand in de ontwikkeling van onze aarde de zogeheten maantoestand onderscheiden. In deze toestand wordt aan de warmte en de lucht nog toegevoegd wat we het waterachtige element kunnen noemen. Nog niets van wat we in de huidige aardse situatie het element aarde, het vaste element noemen, bestaat al tijdens deze vroegere maantoestand. Maar er treedt in deze vroegere maanfase iets eigenaardigs op: de vroegere een-

heid waarin ons planetaire bestaan verliep valt uiteen. Wanneer we naar de oude Saturnus kijken, dan doet hij zich aan ons voor als een eenheid van innerlijk werkzame warmte. Ook de oude zon doet zich aan ons voor als innerlijk levende, actieve gas- en warmte-elementen. Gedurende de maanfase treedt er een splitsing op van een zonneachtige en een maanachtige toestand.^o

Pas wanneer we de vierde ontwikkelingsfase van onze planeet bereiken, zien we dat bij de vroegere elementaire toestanden, bij het vurige of warmteachtige, het luchtvormige en het waterachtige element het innerlijk vaste, aardachtige element komt. Om dit vaste element in ons planetaire bestaan te kunnen laten verschijnen, moest de scheiding die al tijdens de maantoeestand had plaatsgevonden, herhaald worden. Het zonneachtige moest andermaal uit het aardse van onze planeet weggaan. Er is dus een zeker tijdstip in de ontwikkeling van onze planeet waarop, vanuit een gemeenschappelijke planetaire toestand waarin de elementen vuur, lucht en water nog met elkaar verweven zijn, het dichtere aardachtige element en het fijnere, luchtachtige zonne-element uit elkaar gaan. En alleen in deze aardse toestand kon zich vormen, kon zich verdichten wat we tegenwoordig het vaste element noemen.

Laten we dit moment eens vasthouden, waarop uit een gemeenschappelijke planetaire toestand het zonneachtige naar buiten treedt en voortaan zijn krachten van buitenaf naar het aardse gebied toestuurt. Laten we bedenken dat daarmee ook de mogelijkheid was geschapen dat in het aardse het vaste, wat we tegenwoordig in stoffelijke zin het vaste noemen, werd voorbereid, dat het zich in dat aardse milieu als het ware verdichtte. Houden we dit moment voor ogen, dan hebben we het tijdstip waarmee Genesis, waarmee de Bijbel begint. Over deze toestand wordt gesproken. We mogen met het eerste woord uit Genesis beslist niet dat abstracte, schimmige verbinden waar we tegenwoordig op doelen wanneer we bijvoorbeeld de woorden 'In het begin' uitspreken. Vergeleken met wat een oude Hebreeuwse wijze ervoer, zouden we daarmee iets onzegbaar armzaligs tot uiting brengen. Alles wat we ons maar kunnen voorstellen bij de tweedeling die ontstond door het uiteengaan van het zonneachtige en het aardse, alles wat

om zo te zeggen op het ogenblik van deze scheiding bestond, wat zich in deze tweeledigheid groepeerde, dat alles moet ons voor de geest komen wanneer we *B'resjiet*, 'In het begin', op de juiste manier voor ons willen zien.

En niet alleen dat moet ons voor de geest komen, we moeten ons ook ervan bewust zijn dat gedurende deze hele ontwikkeling die we de Saturnus, zonne- en maanontwikkeling noemen, geestelijke wezens de leiders en ook de dragers van deze ontwikkeling waren. Wat wij het warmte-element, het luchtelement en het waterelement noemen, is altijd alleen maar de uiterlijke manifestatie, het uiterlijke kleed van de geestelijke wezens die de werkelijkheid van de ontwikkeling uitmaken. Ook als we kijken naar de toestand bij de scheiding tussen het zonneachtige en het aardse, en we van die toestand een van stoffelijke voorstellingen vervuld beeld hebben, dan nog moeten we ons ervan bewust zijn dat alles wat we ons daarbij als de elementen water, lucht en vuur voorstellen, slechts het middel is waardoor scheppende geestelijke wezens zich uiten, werkzame geestelijke wezens, die de voorafgaande drie fasen, de Saturnus-, de zonne- en de maanfase hebben doorlopen en die op het tijdstip dat ik zojuist heb gekenschetst een bepaald niveau in hun ontwikkeling hebben bereikt.

Laten we ons dit beeld van onophoudelijk bewegende waterige, lucht- of gasvormige en vurige elementen eens voor ogen stellen als een machtige kosmische bal die zich opsplijt in een zonneachtige en een aardse toestand. Laten we ons echter ook voorstellen dat heel dit stoffelijk-elementaire dat we voor ogen hebben, slechts het middel is waardoor iets geestelijks zich uit. Laten we ons voorstellen dat uit deze stoffelijke behuizing, uit dit weefsel van waterige, luchtvormige en warmte-elementen, ons de gezichten van geestelijke wezens aankijken die daarin werken, die zich manifesteren in dit element waarvan we ons deze stoffelijke voorstellingen hebben gemaakt. Laten we ons voorstellen dat we geestelijke wezens voor ons hebben, die ons als het ware hun gezicht toekeren en die daar met behulp van warmte, lucht en water aan het werk zijn om kosmische lichamen door de kracht van hun geest en ziel vorm te geven. Laten we dit beeld eens oproepen!

Dan hebben we het beeld van een elementaire omhulling, van een omhulsel dat we ons enigszins kunnen voorstellen als een slakkenhuis, om een nogal grove materiële voorstelling te kiezen, maar dan niet zoals een slakkenhuis uit vaste stoffen gevormd, maar geweven uit de fijnste waterige, luchtvormige en vurige elementen. Daarbinnen stellen we ons iets geestelijks voor, dat ons aankijkt als gezichten die zich juist door dit omhulsel openbaren en zelf een openbarende kracht zijn, een kracht die vanuit het bovenzinnelijk verborgene om zo te zeggen stekels – als ik dat woord gebruiken mag – uitstrekt in het zichtbare.

Stelt u zich dit beeld voor dat ik zojuist geprobeerd heb te schetsen, dit levende werken van iets geestelijks in iets stoffelijks, en stelt u zich de innerlijke zielskracht voor die dat levende werken in de stof, het vormgeven van de stof tot stand brengt, en ziet u een ogenblik af van al het andere: dan hebt u iets voor u van wat in de ziel van een oude Hebreeuwse wijze leefde, wanneer de klanken *b'resjiet* zijn ziel vervulden. *Beth*, de eerste letter, riep het stofelijk scheppen van de behuizing op, de tweede medeklinker *Resj* riep het beeld op van de aangezichten van de geestelijke wezens die in deze behuizing scheppend werkzaam waren, en de derde klank *Sjien* riep de stekelige kracht op die zich van binnenuit naar buiten strekte om zich te openbaren.

Zo ongeveer komen we bij het principe dat aan een dergelijke beschrijving ten grondslag ligt. En hebben we dit principe eenmaal gevonden, dan kunnen we tegelijkertijd iets ervaren van de geest van deze taal, die zoals gezegd iets scheppends in zich had waarvan de moderne mens met zijn abstracte talen volstrekt geen weet meer heeft.

Laten we ons nu eens zo goed mogelijk in het moment verplaatsen dat om zo te zeggen vóór de fysieke coagulatie, voor de fysieke verdichting van de aardetoestand ligt, want zo was het moment dat ik op het oog heb. Als we ons dit moment echt inlevend voorstellen, dan moeten we zeggen: willen we beschrijven wat daar gebeurt, dan mogen we niets gebruiken van alle voorstellingen die we benutten als we vandaag de dag de waarneembare gebeurtenissen